

France Dejak je umrl v ZDA leta 2003 - tu pa je njegova zgodba o partizanskih morijah v Ko evskem rogu - v spomin vsem umorjenim

Nova Slovenska zaveza

Trenutno berete: [Domov](#) » Zaveza št. 2 – Beg iz jame (France Dejak)

ZAVEZA ŠT. 2 – BEG IZ JAME (FRANCE DEJAK)

10 julija 1991 · France Dejak · Revija Zaveza, Zaveza št. 2

§

Vlak nas je pripeljal v Ko evje približno ob 2. uri pono i, 8. junija. Zaprte in Zastrazene so nas imeli v vlaku, dokler se ni dan naredil. Potem so odprli in v etverostopih smo šli na dvoriš e Marijaniš a, kjer smo ostali kaki dve uri. Rekli so, da nam bodo dali zajtrk. In res so nam dali v prazne konzerve, ki so tam ležale, sprideno zelje, par fižolov pa smrekove igle. Smrekovih igel je bilo ve kot esa drugega. La ni smo bili pa smo vzeli. Pojedel sem tiste fižole, drugo je bilo pa neužitno, desetkrat prekuhanu in smrdljivo. Naro ili so nam, naj me emo v sode, esar ne bomo pojedli, eš da bodo prekuhali za tiste, ki pridejo za nami. Nekako ob 6. uri smo odšli iz Marijaniš a, ki je blizu železniške postaje, skozi vse mesto v Dom slepih.

V Domu slepih smo morali po stopnicah v prvo nadstropje, vseh 800. Na vsaki strani stopnic je stal partizan. Rekel je, da moramo odvre i vse razen obleke, e ima kateri še kaj skritega, denar, gumbe, šivanke, vse. e ne, bo kaznovan z usmrtitvijo. Nekateri so še imeli kako malenkost, nahrbtnik ali pelerino ali kaj drugega. Vse so tu odvr gli. Ko smo pa bili vsi gori, so nas za eli po 10 klicati dol. Blizu stopnic je bila precej dolga in ozka soba. Po sredi so ležali kola i žice, ob vsakem od teh kola ev pa je stal partizan. Prišli smo v to sobo, obrniti smo se morali v zid in prekrižati roke na hrbtu. Roke so nam z žico zvezali, potem pa še dva in dva skupaj z dolgo žico. To je bilo najve zaradi tega, mislim, da nisi mogel pobegniti. Dva ne moreta pobegniti, e sta z ramo ob rami zvezana skupaj. Pa to so nam rekli, ko so nas iz prvega nadstropja gnali dol, da nas bodo zvezali zaradi tega, ker se je zgodilo pri prejšnjem transportu, da sta dva ušla in zaklala stražarja. Zato da nas morajo zdaj, ko nas peljejo na zaslišanje, vse zvezati. In tako so nas zvezali. Vezali so pa obupno. Žico so nategnili in zavijali s kleš ami. Moja desna roka je bila isto plava, leva je bila pa bolje zvezana. Kakor je pa kdo tisto delo opravil. In nekateri so strašno jokali in vpili, da nas razvežite, da naše roke ne bodo nikoli ve za delo in da postajajo rne. In tako so nas vse zvezali, kar je trajalo spet kaki dve uri, potem pa so nas za eli **odvažati proti Ko evskemu Rogu**. Pripeljali so tri kamione, bolj majhne. Morda je šlo po 50 ljudi na vsakega, tako da so vsako pot peljali okrog 150 ljudi tja. Na kamion smo si morali sami pomagati: dva skupaj zvezana sta morala priti na kamion. Podstavili so zaboj kot zasilno stopnico, da smo se po tistem plazili gor na kamion. Na kamionu nismo smeli stati, ampak kle ati, kajti kamioni niso bili zaprti. e bi stali, bi mi vse videli in tudi ljudje bi nas videli. Imeli smo štiri stražarje, na vsakem vogalu enega. Ko smo se peljali skozi Ko evje, je bilo še kar mirno. Ko pa smo bili iz mesta, so za eli tisti štirje vpiti, da moramo držati glave dol, da ne smemo gledati, kod se peljemo. Kar po naših glavah so hodili in nas ves as pretepali. Samo topli so, imeli so gorja e s seboj. Tudi jaz sem dobil [Stran 020] veliko rano na glavi, drugi pa so bili še bolj zbiti. Nekateri so pol mrtve ali prav mrtve na koncu vožnje potegnili s kamiona. Peljali smo se skozi Salko vas, Žejne, potem na desno proti Ko evskemu Rogu.

Skozi gozd

Ker sem bil pri policiji v Ko evju, mi je bilo vse poznano. Vožnja je trajala približno pol ure. Preden smo prišli do moriš a, do jame, so kamione na nekem križpotju, kjer je bilo malo ve prostora, nekajkrat zaobr nili, potem pa vprašali, e kdo ve, **kje je Sveta Ana**. Morda so hoteli vedeti, ali se kdo orientira. Pa

ni nobeden odgovoril, vsaj jaz nisem slišal, da bi kdo dal kak odgovor. Ni . Šli smo še malo naprej, potem so se kamioni ustavili prav blizu ceste. Tam pa smo že slišali pokanje, ker so tiste, ki so jih pred nami pripeljali, že pobijali. Tisti dan so morali šestkrat, sedemkrat iti s kamioni, da so vse speljali. Jaz sem bil verjetno z drugo partijo, ker so takrat že streljali. Rekli so, da moramo dol s kamionov. Še prej pa smo morali noge tako obrniti, da so nam pobrali evlje z nog. Kar z noži so jih rezali in metali na kup. e ti je pri tem nogo prerezal, ti jo je pa prerezal, tu ni bilo nobenega usmiljenja. Potem ko so nam evlje pobrali in smo poskakali dol, so nas razvezali. Potem so rekli, da se moramo sle i, do nagega. Lahko re em, da se jih je 80 procentov do nagega sleklo; nekaj se jih ni prav ni , ker so se tako ustrašili, da niso mogli ni narediti; jaz sam sem samo v spodnjih hla ah ostal. Med tistim sla enjem pa so nas spet topli. To so topli kar naprej, to je bil sam tepež, kot tudi že prej. Sicer jaz, moram re i, v Kranju in v Šentvidu [Stran 021] nisem bil hudo tepen, nekateri so pa bili. Na primer Frenka Mauserja brat Pavle, ki so mu vso družino pobili, o eta, mamu in tiste otroke. Doma je bil iz Šentruperta in, ko so zvedeli, igav je, so ga strašno pretepali. Od tam, kjer smo se slekli, je bilo še kakih 150 metrov do jame, do tiste podzemeljske jame, ki smo vanjo skakali. Napravili so nekako pot, ker je to bilo globoko v gozdu, v živem gozdu. Posekali so mlado drevje, da so naredili nekak prehod, in skale, ki so bile tam, so toliko razbili, da je nastala steza. Po tej stezi, polni debelega kamenja, smo morali iti. Mi pa bosu. Na obeh straneh steze je bil špalir partizanov in spet so nas topli. In topli so zares: videl sem ga, ki so mu izbili oko, videl sem najmanj 20 ljudi, ki so ležali na poti do jame pobiti in niso mogli naprej. Te so potem pobrali in zmetali v jamo, ene napol žive, druge že mrtve. Ko sem prišel do jame, mi je partizan rekel »Stoj!«, tik pred breznom je rekel »Stoj!« in »V o i me glej!« Vprašal me je, odkod sem doma, v kakšnih borbah sem bil, pa v o i da ga moram gledati. Takrat nisem vedel, zakaj to govori, potem sem pa pogledal tako na desno stran in sem videl domobrince pred jamo. Imeli so jih na tleh in jih tolkli po glavah. Potlej ko sem bil že v jami, sem pa videl, da so imeli eljusti razbite. **Kdor je imel zlate zobe, so mu jih s kladivi in palicami živemu izbili, potem so ga pa vrgli v jamo.** Na robu jame so streljali enega po enega. Tisti partizan, ki je z menoj govoril, je imel brzostrelko. Potem je repetiral in se pripravil na strel. Takrat sem pa sam sko il v jamo. Streljal je za mano in me zadel, v levo stegno me je zadel, a samo skozi meso, ne veliko, ne v kost, sicer ne bi mogel hoditi.

Odprtina jame ni bila velika; globoka je bila približno 20 metrov, z vrha navzdol pa se je mo no širila. Zdolaj je bila jama trikrat, štirikrat ve ja kot zgoraj. In še rovi so vodili vanjo kot v kraških jamah. In tako sem padel v jamo, 20 metrov globoko. Ko bi bilo na dnu kamenje, bi se ubil že takrat, ampak jaz sem padel na same mrtve. In ko sem hodil, se je vse majalo, ker je bil notri sam, sam mrli , nekateri pa so bili še živi, a tako streljani, da si niso mogli ni pomagati. Umaknil sem se in splezal na neko skalo, z umazano vodo od kapnika sem se namazal, da ne bi bil tako viden, kajti bal sem se, da bodo koga spustili v jamo, da bo še doli vse postrelil. In s tiste skale sem ves dan opazoval, kaj se godi. Za mano so še najmanj petsto ljudi pobili. Videl sem, da je bil skoraj vsak, ki je padel v jamo, še živ. Prav malo jih je bilo, ki so kar obležali. Nekaterim, ki so bili zadeti v prsi, je kri ob padcu špricnila tri metre dale . Nekateri je padel, pa se pobral in gledal okrog sebe, ali pa kaj govoril, potem je pa kar skup zlezel. To je bila najbolj hitra smrt. Koliko jih je pa bilo takih, ki so bili prestreljeni samo skozi vrat ali roke ali kje drugod! Ti so samo prosili, naj jih pobijejo. Vem, da jih je bilo dosti, ki so jih še žive zasuli. Ko se je zno ilo, so nehali pobijati, toda bili so še gori. Svetlikalo se je ob robu, slišati je bilo govorjenje in ve krat je prišel kdo in zadel vpiti v jamo, kajti notri je bilo jokanje in prošnje in je anje. Ali pa je vrgel bombo ali ustrelil v globino.

Ko se je naredila no , sem zlezel s tiste skale. Bilo nas je 11 ali 12, ki smo se [Stran 022] lahko gibali. V jami je bilo tako mrzlo, da smo se vsi tresli. Prej smo vsi razgreti padli v jamo, saj je bil junij mesec. 20 metrov pod zemljo je pa mrzlo. Zeblo nas je prav zares. Približno do polno i smo se odlo ali, kaj bomo naredili. Eden je predlagal, da bi šli po rovih, pa bi že nekje prišli ven. Nekateri so to poskusili, pa so prišli nazaj in povedali, da je nemogo e. Tudi je bila v jami taka tema, da si samo tipal lahko. ez dan se je malo videlo, pono i pa ni . Dotipali smo se do nekega drevesa.

Figure 13. Vedno bliže

Partizani so ve krat minirali rob jame okrog in okrog, da se je zemlja sesula in pokrila mrtve. Takrat je padla v jamo kakih 10 cm debela bukev z vejami navzdol in zdrsnila pet do sedem metrov pod rob. Edina možnost, ki sem jo takrat videl, je bila ta bukev in po njej sem se tudi rešil. Prvi je poskusil neki Belokranjec, pa se je vrnil in rekel, da je prišel do konca tiste bukve, že to je šlo težko, naprej pa da je isto nemogoče. Potem sem pa jaz prosil, naj mi pomagajo in me malo potisnejo navzgor, pa so rekli, da se ne izplača, če kaj se boš mučil. No, potem sem pa sam začel in po tisti bukvi prišel do konca drevesa, potem sem se pa v tisto kamenje kar zapel in – menda je bila še kakšna druga pomoč – prišel na vrh. Ko sem prišel na vrh in se z rokami oprl na rob jame, sem videl kakih 20 metrov stran skupino partizanov. To je bila straža. Kurili so velik ogenj in govorili med seboj, a slišal nisem, kaj. Potegnil sem se navzgor in šel v nasprotno stran. Pri tem sem stopil na suho vejo. Počilo je. Oni pri ognju so utihnili in videl sem, da vsi gledajo proti meni. Začeli so vpiti »Stoj, stoj!« Ustavil sem se in počakal. Vedel sem, da me ne vidijo, samo slišali so pok. In potem, ko sem tako stal in jih gledal, so se glave počasi spet obrnile k ognju, mogoče so mislili, da je kaka žival. Nobeden ni prišel pogledat. Takrat sem spet šel naprej, počasi, po vseh štirih sem se plazil nekaj časa, dokler se nisem oddaljil od tistega kraja. V jami sem jih pa pustil, saj pravim, najmanj deset, ki bi bili še zmožni, da bi se rešili. In nekaj se jih tudi je.

Iz jame sem ušel v noč iz petka na soboto okrog polnoči. Vedel sem, da je do mojega doma uro pa pol, no, dobro uro hoda. Pa sem rabil celo soboto pa celo noč do približno treh zjutraj, da sem prišel domov. Mučila me je huda žeja, vode pa nikjer. Enkrat sem je dobil malo v nekih kolesnicah, isto kalna je bila. To sem spil. Pa jagode. To je bila edina hrana. Potem sem prišel do dveh, ki sta kosila mrvo. Prosil sem za vodo in dala sta mi leseno bariglo, ki jo imajo za vodo. Vzel sem in pil, onadva pa sta me gledala. Bil sem udno opravljen. Imel sem tiste spodnje hlače na sebi, in nekemu mrlju sem vzel srajco, preden sem zlezal iz jame. To srajco sem potem slekel in si z njo povil noge, ki so bile vse zrezane. Tak sem potem hodil, v spodnjih hlačah in s povezanimi nogami. Vsak je lahko videl, da je nekaj narobe z mano. Eden od njihju me je vprašal, od kod prihajam. Rekel sem, da iz Kočevja, da sem bil zaprt. Pa je samo rekel »Ubogi revež«. Vprašal sem ga še, kod naj grem, da bi prišel do dveh hiš, kjer sem vedel, da bi se lahko oglasil in dobil kaj obleke.

[Stran 023]

Povedal mi je, kako naj grem in da imam do tja deset minut. Šel sem, pa nisem mogel najti poti iz gozda. Potem sem zaslišal za seboj voz. Skril sem se in videl, da je na vozu isti lovek, ki sem prej z njim govoril. Zada na vozu je bila privezana barigla z vodo. Tiho sem šel za vozom in pil vodo. Takrat pa me je zaslišal, ker sem začel kašljati. Ustavil je voz in prišel pogledat. Skočil sem v stran, ker sem se ga lebal. Človek me zgrabi, sem si rekel, kaj si morem pomagati. On pa je rekel: »Vem, kdo si, mimo naše vasi so jih vozili.« In še me je vprašal, če sem lačen. Rekel sem, da sem in da naj kruh kar na pot položi in grem naprej, da bom že sam našel pot. Vprašal me je, od kod sem doma. Zlagal sem se, da iz Velikih Lašč. Pa je rekel: »Ti ne boš nikoli prišel v Velike Lašče. Sedi tule k meni na voz. Peljal te bom domov in doma bom voz porinil na pod, da boš varen. Toliko časa boš pri nas, da si malo opomoreš. In oblekli te bomo.« Jaz pa, da ne in ne. Vedel sem, da imam samo še uro do doma in samo to sem si želel, da bi čim prej prišel. No, nazadnje sem le šel na voz in se peljal do prvih hiš pred vasjo.

Figure 14. Vedno bliže

Ta, ki me je pripeljal, mi je pomagal z voza in rekel: »Tu ti bodo ženske dale vode in palico ti bodo dale.« Rad bi imel palico, ker je bila rana, kjer sem bil obstreljen, že zastrupljena in me je grozno bolela. Pa tudi po glavi in hrbtu sem bil ves stopen; po hrbtu sem imel še čez šest tednov klobase, tako so nas topli. V hiši so mi ponudili jesti in piti, najprej pa so mi dali skoraj poln kozarec slivovke. To se mi je prileglo, ker sem bil ves prehlajen. Jestu pa nisem mogel nič. Kruh mi je dal že oni na poti sem; lačen sem bil, ugriznil sem in jedel, pa sem ga moral vreči ven. Nisem ga mogel pogoltniti, ker so bila usta vsa izžgana zaradi pomanjkanja vode in prehlada. Tudi potem, doma, še kakih šest tednov nisem mogel požirati in sem se hranil največ z medom. Najprej so mi dali tisto žganje, potem pa še mleka. Tudi palico sem dobil. Ponudili so mi tudi dobre hlače, če jih bom nazaj prinesel. Rekel sem, da tega ne morem reči, ali jih bom

ali ne, naj mi dajo rajši kake slabe, samo [Stran 024]da bodo hla e. In dobil sem stare jugoslovanske pobarvane hla e, drugega pa ni . Potem sem šel nazaj v hosto. Toda tisto žganje me je naredilo pijanega in, kamor sem šel, povsod sem videl partizane iti za menoj. Pa sem bežal, kolikor so mi mo i dale, tudi na drevo sem splezal, ko sem videl, da gredo za mano. Tako sem begal po hosti od 4., 5. ure popoldne pa do no i. Z no jo se je tudi moja pijanost razkadila in za util sem, da sem varen, in sem se spet odpravil proti domu. Kakor sem rekel, do doma je bilo še uro hoje. Prišel pa sem v nedeljo zjutraj približno ob 3. uri. Držal sem se železnice, ker leži moja vas prav ob progi. Nisem šel prav po železnici, ampak toliko pro , da bi se lahko umaknil, e bi imel koga sre ati, ker res ne vem, kaj bi mu rekel. Šel sem zelo po asi, ker je bila noga tako razboljena, da mi skoraj ni služila in sem se moral ves opirati na palico. Potem sem nekje na poti padel, ali mi je spodrsnilo ali me je obšla kaka slabost, sam ne vem. Zbudil sem se zjutraj, pobral sem se in se odpravil spet na pot. Za zdravega loveka dobrih pet minut hoje, jaz pa sem strašno težko hodil. Prišel sem do svoje doma e hiše in tam je bila mama.

Zapisano po Radiu Študent

Date: 2009

- J [Komunisti na partija \(KP\) Slovenije in priprave na revolucijo](#)
- J [Aktualni kulturnopoliti ni komentar Nove Slovenske zaveze](#)
- J [Španski borci](#)
- J [Skupno pismo španskih škofov škofom vsega sveta zaradi vojne v Španiji](#)
- J [Za etek revolucije](#)
- J [Žrtve revolucije pred organizacijo vaških straž](#)
- J [Prve odporiške skupine proti okupatorju in Komunisti na partija](#)
- J [Protiimperialisti na fronta \(PIF\) – Osvobodilna fronta \(OF\)](#)
- J [Komunisti na uzurpacija medvojnega odpora](#)
- J [Slovensko domobranstvo](#)
- J [Kolaboracija ali izdajstvo](#)
- J [Komunisti na kolaboracija z nacisti](#)
- J [Komunisti na kolaboracija s fašisti](#)
- J [Domobranksa prisega](#)
- J [Sveti Urh – dejstva](#)
- J [Politi ni sodni procesi](#)
- J [Narodni odbor za Slovenijo in tretji maj 1945](#)
- J [Konec vojne – umik na Koroško](#)
- J [Vetrinjska tragedija](#)
- J [Poboji nasprotnikov komunisti ne revolucije](#)

- J [Komunisti na koncentracijska taboriš a v Sloveniji](#)
- J [Komunisti na delovna taboriš a v Sloveniji](#)
- J [Nasilne razlastitve premoženja](#)
- J [Povojni izgoni prebivalstva](#)   **Geopedija - KARTA**

[Zaveza št. 1 – Slovenska politična samostojnost danes \(Jože Pavli \)](#)

[Zaveza št. 3 – Faksimile prve strani 1. št. Slovenske zaveze](#)